

УПРАВЉАЊЕ СИСТЕМОМ ЦИВИЛНЕ ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – СТАЊЕ И ПРОБЛЕМИ*

Милица Младеновић**
Ненад Комазец***

Достављен: 26. 04. 2022.

Језик рада: Српски

Кориговано: 15. 06, 11. 08, 27. 10 и 10. 11. 2022.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 16. 11. 2022.

DOI број: 10.5937/vojdelo2205029M

Улога система цивилне одбране Републике Србије до пуног изражаја долази у савременом свету препуном разноврсних извора, облика и носилаца угрожавања. Угроженост се испољава кроз све бројније изазове, ризике и претње по безбедност којима се, без сваке сумње, не могу супротстављати само људски и материјални потенцијали Војске Србије. Република Србија мора развити цивилну одбрану у складу са карактеристикама глобалног, регионалног и локалног окружења и сопственим унутрашњим приликама, могућностима и потребама. Систем цивилне одбране Републике Србије представља стратегијску компоненту система националне безбедности и намењен је заштити цивилног становништва и материјалних ресурса у миру, рату и ванредном стању. Последњих година препознаје се потреба за његовом свеобухватном реформом у оквиру јединственог система националне безбедности како би се обезбедило ефикасно спровођење функције задовољавања потреба војске, државних органа и грађана и функција заштите и спасавања цивилног становништва и материјалних ресурса. Цивилна одбрана Републике Србије, поред Војске Србије, представља један од темеља система одбране и треба да буде најорганизованија снага друштва која пружа сву потребну помоћ угроженом становништву и чува материјална и културна добра. С

* Рад је резултат истраживања спроведеног у оквиру израде докторске дисертације под називом „Развој система цивилне одбране Републике Србије у функцији смањења угрожености цивилног становништва и материјалних ресурса” на Војној академији, Универзитета одбране у Београду, докторанда Милице Младеновић.

** Војна академија, Универзитет одбране у Београду, Београд, Република Србија, mladenovicmilica21@yahoo.com

*** Војна академија, Универзитет одбране у Београду, Београд, Република Србија

обзиром на то да се цивилна одбрана Републике Србије суочава са бројним потешкоћама у свом функционисању у пракси, постоји потреба за њеним довођењем на ниво на коме може ефикасно испуњавати све своје циљеве и задатке и пружити неопходну заштиту. Да би се то постигло, првенствено се мора решити проблем управљања системом цивилне одбране на јасан и недвосмислен начин у односу на тренутна нормативна решења.

Кључне речи: *управљање, цивилна одбрана, систем одбране*

Увод

Савремени систем цивилне одбране мора да гарантује отпорност и ефикасност у одбрани, заштити и спасавању цивилног становништва и материјалних ресурса. Мора се остваривати на свим нивоима друштва, уважавајући све принципе и начела који обезбеђују његово функционисање и развој у свим условима. Да би овај систем остварио своје функције у складу са усвојеним начелима, првенствено се морају обезбедити легислативни услови на највишим нивоима друштва којима се одређују надлежности над управљањем системом.

Систем (цивилне) одбране Републике Србије одликују две међусобно повезане делатности из домена менаџмента – управљање и руковођење. Свеобухватности термина менаџмент највише би одговарао израз „управљање”, јер означава изходиште за одлуке које се доносе у процесима руковођења и командовања.¹ Управљање обухвата свеукупне активности које се предузимају ради извршења одређених функција неопходних за остварење организацијских циљева. Руковођење је делатност којом се усмеравају субјекти система одбране као целине у извршавању послова и задатака на остварењу циљева које поставља управљање.² Управљање системом цивилне одбране Републике Србије треба заснивати на принципима стратегијског и кризног менаџмента, јер функције планирања, организовања, руковођења и контроле морају бити оствариве у свим кризним ситуацијама како би се системом управљало на ефикасан начин и тиме омогућило његово непрекидно и несметано функционисање у свим условима.

Уважавајући свеопште прихваћене принципе менаџмента и специфичности система одбране, овај рад бави се проблемом управљања системом цивилне одбране као незаобилазним делом система одбране и система националне безбедности Републике Србије које прате бројне недоумице и недоречености.

¹ Ненад Ковачевић, Стјепан Домјанчић, Митар Ковач, „Стратегијски менаџмент у војно организационим системима”, *Војно дело* 3/2018, стр. 274.

² „Доктрина командовања – привремена”, Генералштаб Војске Србије, Здружена оперативна команда, Београд, 2016, стр. 7.

Цивилна одбрана у систему националне безбедности Републике Србије

Место и улога система цивилне одбране у систему националне безбедности најчешће су дефинисани у стратегији националне безбедности. Систем националне безбедности представља један од најважнијих система којим се детерминише и чува интегритет државе, који је одређен као „скуп активности на пет подручја деловања државе: војном, политичком, економском, социјалном и еколошком“.³ То је „облик организовања и функционисања друштва у спровођењу мера и активности на превентивном и репресивном плану ради очувања суверенитета и интегритета државе, њеног Уставом утврђеног поретка, права и слобода грађана, као и свих осталих друштвених и међународних вредности од свих облика угрожавања“.⁴ Према Стратегији националне безбедности Републике Србије, „Систем националне безбедности представља нормативно, структурно и функционално уређену целину чијом се делатношћу обезбеђује заштита и остваривање националних интереса Републике Србије.“⁵ У оквиру тог система обезбеђује се свеобухватно и усклађено управљање и деловање у извршавању послова и задатака ради превенције, ублажавања и неутралисања изазова, ризика и претњи безбедности и отклањања последица њиховог испољавања.

Систем националне безбедности Републике Србије састоји се од управљачког и извршног дела, а њиме управљају највиши носиоци законодавне и извршне власти. Управљачки део система националне безбедности ствара стратегијско-доктринарне, нормативно-правне, организационе, материјалне и друге услове за његово функционисање. Такође, усмерава његово деловање у заштити и остварењу националних интереса и супротстављању изазовима, ризицима и претњама безбедности. Управљачки део система националне безбедности чине Народна скупштина, председник Републике, Влада и Савет за националну безбедност.⁶ Извршни део система националне безбедности својим превентивним деловањем, ефикасним реаговањем и отклањањем последица угрожавања безбедности обезбеђује очување националних вредности и заштиту и остваривање националних интереса. Извршни део система националне безбедности извршава задатке у зависности од врсте и начина испољавања изазова, ризика и претњи безбедности, а чине га систем одбране, систем унутрашње безбедности, безбедносно-обавештајни систем и други субјекти од значаја за националну безбедност (слика 1). Структура извршног дела прилагођава се природи изазова, ризика и претњи.⁷

³ Barry Buzan, *People, states and Fear*, Harvester Press, New York, 1991, стр. 37.

⁴ Љубомир, Стајић, *Основи система безбедности*, ФЦО, Београд, 2005, стр. 43.

⁵ „Стратегија националне безбедности Републике Србије”, Службени гласник број 94/2019-13.

⁶ „Стратегија националне безбедности Републике Србије”, Службени гласник број 94/2019-13.

⁷ *Ibidem*.

Систем одбране је део система националне безбедности који представља јединствену целину, нормативно, структурно и функционално уређену, чији је циљ остваривање одбрамбених интереса Републике Србије у оквиру кога се, поред система војне одбране, налази и систем цивилне одбране Републике Србије, који је посредно препознат као саставни део система одбране Републике Србије.⁸ Према Стратегији националне безбедности Републике Србије, управљачки органи система одбране су: Народна скупштина, председник Републике, Влада и Савет за националну безбедност, па се, следствено томе, може закључити да они представљају и управљачке органе система цивилне одбране Републике Србије.

Слика 1 – Место цивилне одбране у оквиру система националне безбедности⁹

Систем цивилне одбране Републике Србије је у фази формирања; садржи бројне недостатке и слабости које се покушавају отклонити, првенствено редефинисањем стратегијско-нормативних докумената из ове области. С тим у вези, од изузетне је важности препознати место система цивилне одбране у оквиру система националне безбедности и система одбране Републике Србије¹⁰, а затим и одредити надлежност над управљањем овим системом чијег значаја друштво постаје све свесније у све несигурнијем свету у којем егзистира. Важећа Стратегија националне безбедности Републике Србије експлицитно не препознаје подсистем цивилне одбране као део система националне безбедности и система одбране Републике

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ Милица Младеновић, „Планирање цивилне одбране у Републици Србији на стратегијском нивоу”, *Зборник радова, Безбедност и кризни менаџмент – теорија и пракса*, Обреновац, 2018, стр. 144.

Србије, већ га назива „други субјекти значајни за националну безбедност” и не ствара основу за прецизно нормативно-правно уређење комплетног система одбране Републике Србије који недвосмислено чини војна и цивилна одбрана.

Цивилна одбрана у оквиру система одбране Републике Србије и концепта тоталне одбране

У већини држава света одбрану цивилног становништва и материјалних ресурса обезбеђују два система: „систем војне одбране који се припрема за вођење одбрамбеног рата у случају агресије на државну територију и њен интегритет од стране спољног агресора или унутрашњих сепаратистичких снага и систем цивилне одбране, који организује, припрема и делује у рату и свим кризним ситуацијама у миру на заштити, безбедности и одбрани цивилног становништва, привреде, материјалних и културних добара и у заштити животне средине”.¹¹ То се, најчешће, одређује у највишем стратегијском документу из области одбране – стратегији одбране.

У Стратегији одбране Републике Србије изражено је опредељење Републике Србије за концепт тоталне одбране који омогућава свеобухватни одговор система одбране на изазове, ризике и претње безбедности значајне за одбрану Републике Србије са ослоном на сопствене снаге и потенцијале. Тотална одбрана обухвата војну и цивилну одбрану, а планира се, организује и спроводи у миру, ванредном стању и рату.¹² У оквиру система одбране Републике Србије, цивилна одбрана је усмерена на припреме за одбрану и одбрану Републике Србије невојним средствима и реализује се у миру, ванредном стању и рату као „скуп мера и активности са циљем обезбеђивања успешног функционисања државних органа, органа аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе, привредних друштава и других правних лица, стварање услова за живот грађана, задовољење потреба снага одбране, планирања и спровођења планова обуке грађана за одбрану земље, координацију послова заштите и спасавања, извршавање војне, радне и материјалне обавезе као и мобилизације.”¹³ На тај начин изражени стратегијски ставови представљају полазну основу за пројектовање и развој система одбране Републике Србије.

Према Стратегији одбране Републике Србије, систем одбране Републике Србије је део система националне безбедности и представља уређену и функционалну целину снага и субјеката одбране чији је циљ заштита одбрамбених интереса кроз реализацију војне и цивилне одбране.¹⁴ Систем цивилне одбране је подсистем система одбране и неодвојив је од војне одбране. Носилац војне одбране је Војска Србије, а цивилне одбране државни органи, органи државне управе, органи аутономних покрајина, органи јединица локалне самоуправе,

¹¹ Радован Јовић, *Зборник Факултета цивилне одбране*, Београд, 2000, стр. 49-50

¹² „Стратегија одбране Републике Србије”, Службени гласник број 94/2019.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

привредна друштва, јавне службе и остали субјекти и снаге система одбране.¹⁵ Према Стратегији одбране, систем одбране Републике Србије састоји се од управљачког и извршног дела. Њиме управљају највиши носиоци законодавне и извршне власти, у складу са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, законом и другим прописима. Управљачки део система одбране чине: Народна скупштина, председник Републике, Влада, Министарство одбране, Генералштаб Војске Србије и Савет за националну безбедност. У стратегији одбране се такође наводи: „управљање цивилном одбраном спроводи се у оквиру државних органа, органа државне управе, органа аутономних покрајина, органа јединица локалне самоуправе, привредних друштава и других правних лица, у складу са законом”.¹⁶

Извршни део система одбране, превентивним деловањем, ефикасном употребом снага и отклањањем последица угрожавања безбедности, обезбеђује заштиту и остваривање одбрамбених интереса. Структура извршног дела система одбране прилагођава се природи изазова, ризика и претњи.¹⁷ Извршни део система одбране састоји се од Војске Србије и других снага одбране. Друге снаге одбране чине државни органи, органи државне управе, органи аутономних покрајина, органи јединица локалне самоуправе, привредна друштва, друга правна лица, предузетници и грађани који, у складу са законом, извршавају задатке припреме за одбрану и одбране (слика 2). Из наведених одредби може се видети да друге снаге одбране, у ствари, чине цивилну одбрану Републике Србије, па је сувишно да се називају новим именом у истом документу.

Слика 2 – Место цивилне одбране у оквиру система одбране

¹⁵ Бранко Бабић, „Цивилна одбрана Републике Србије”, *Војно дело* 3/2012, стр. 200.

¹⁶ „Стратегија одбране Републике Србије”, Службени гласник број 94/2019.

¹⁷ *Ibidem*.

Анализирајући одредбе Стратегије одбране Републике Србије може се закључити да су системи војне и цивилне одбране уско повезани и не могу функционисати један без другог. Систем цивилне одбране је усмерен на припреме за одбрану и одбрану Републике Србије невојним средствима, што показује да цивилна одбрана не може функционисати без војне одбране и обрнуто, јер представљају подсистеме истог система за чије је функционисање неопходно постојање свих његових елемената. Сходно појави нових извора угрожавања и укупним карактеристикама савременог рата, модерно друштво мора развијати систем цивилне одбране којим се остварује организационо и функционално повезивање укупних потенцијала друштва и њихово усмеравање ка ефикасној одбрани земље, јер „процес глобализације садржи бројне непознанице које у сваком тренутку могу да поприме апокалиптични карактер”.¹⁸

Стратегија одбране Републике Србије прописује унапређење припрема за цивилну одбрану и изградњу организационих капацитета за јединствено управљање цивилном одбраном, организационих и кадровских капацитета за оспособљавање свих субјеката система одбране.¹⁹ Међутим, она не уређује цивилну одбрану на истим основама попут војне одбране, не дефинише надлежност над системом и, самим тим, не дефинише ни органе управљања, али се тумачењем и повезивањем одредби може закључити да су органи управљања системом одбране надлежни за управљање и системом цивилне одбране као његовим саставним делом. Стратегија одређује да се цивилном одбраном управља и на осталим нивоима државне организације, али без дефинисања начина управљања, као и међусобних веза управљачких органа. Недостаци у дефинисању управљања нису отклоњени ни у осталим нормативним документима и не постоји прецизно одређено, јединствено и свеобухватно управљање системом цивилне одбране Републике Србије.

Јединствено управљање системом цивилне одбране Републике Србије

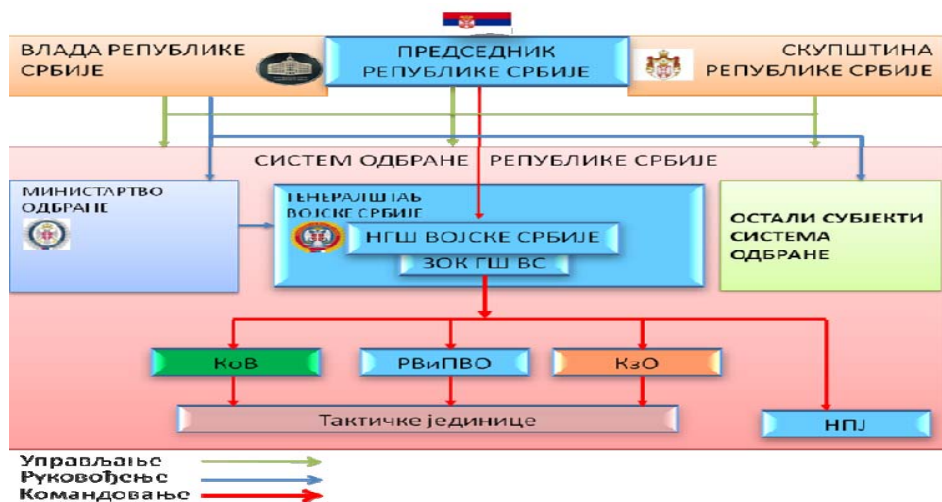
На основу анализе највиших стратегијских докумената Републике Србије може се закључити да се систем цивилне одбране налази у оквиру система националне безбедности и система одбране и у надлежности је Републике Србије. Управљање системом одбране представља организовану делатност усмеравања субјеката система одбране Републике Србије у извршавању њихових мисија и задатака, чиме се обезбеђује деловање и ефикасно реаговање система одбране на војне и невојне изазове, ризике и претње (слика 3).²⁰ То се односи и на систем цивилне

¹⁸ Станислав Стојановић, „Безбедност и изазови процеса глобализације”, *Војно дело* 1/2005, Београд, стр. 41.

¹⁹ „Стратегија одбране Републике Србије”, Службени гласник број 94/2019.

²⁰ „Доктрина командовања у Војсци Србије”, Генералштаб ВС, Министарство одбране РС, 2016, стр. 7.

одбране. С обзиром на то да управљање системом цивилне одбране Републике Србије представља једну од компоненти управљања одбраном, ову област треба неизоставно прецизирати нормативно-правном регулативом.

Слика 3 – Управљање и руковођење у систему одбране Републике Србије²¹

Према постојећој легислативи, управљање системом цивилне одбране је у надлежности управљачког дела система одбране, а спроводи се и у оквиру државних органа, органа аутономних покрајина, органа јединице локалне самоуправе, привредних друштава и других правних лица.²² Руковођење системом цивилне одбране је у надлежности Владе Републике Србије, односно Министарства одбране.²³ Народна скупштина је задужена за стварање адекватне нормативно-правне регулативе из области цивилне одбране, док је спровођење одбрамбене политике и политике цивилне одбране, доношење подзаконских аката и других општих аката у надлежности Владе Србије. Министарство одбране, преко министра одбране, Генералштаба Војске Србије и Војске Србије, координира и спроводи утврђену одбрамбену политику. Генералштаб Војске Србије је у саставу Министарства одбране и врши послове из своје надлежности, у складу са законом и овлашћењима председника Републике и министра одбране.²⁴ Управљачки органи система цивилне одбране задужени су за све активности планирања, организовања, вођења и контроле свих активности си-

²¹ *Ibidem*.

²² „Стратегија одбране Републике Србије”, Службени гласник РС бр. 97/2019.

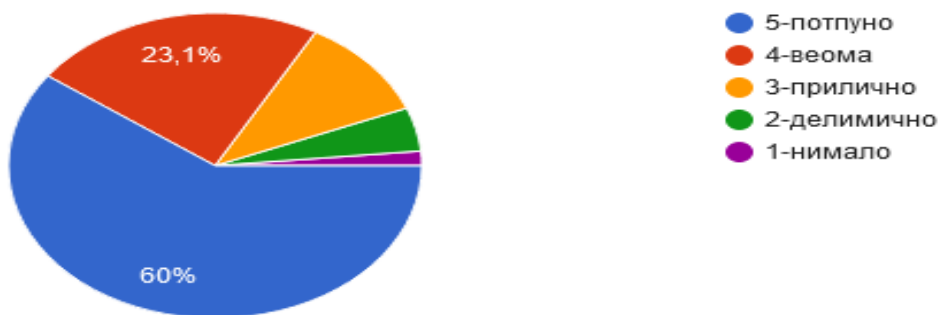
²³ Лука Кастратовић, *Развој система цивилне одбране у Републици Србији – Нови модел*, Иновациони центар Факултета безбедности, Београд, 2015, стр. 187.

²⁴ „Доктрина командовања у Војсци Србије”, Генералштаб ВС, Министарство одбране РС, 2016.

стема који доприносе развоју и одржавању одбрамбено-заштитне способности друштва и постизања и одржавања што већег степена ефикасности система цивилне одбране.

У постојећој нормативно-правној регулативи не постоје одредбе које прецизно дефинишу управљање системом цивилне одбране, што значи да нема одговарајуће основе за развој овог система. Поред тога, непостојање прецизно одређених органа управљања повећава ниво угрожености цивилног становништва и материјалних ресурса, јер не постоји легислативна одговорност за њихову заштиту. Управљање системом цивилне одбране директно је везано за процењене изазове, ризике и претње и органе власти, јер подразумева спровођење свих потребних активности у систему ради постизања и одржавања што мањег нивоа угрожености цивилног становништва и материјалних ресурса, док носиоци власти имају директну одговорност за успостављање, функционисање и развој система.

У оквиру процеса формирања и имплементације система цивилне одбране Републике Србије првенствено се мора одредити посебан орган за руковођење цивилном одбраном у оквиру Министарства одбране²⁵. Тај орган је постојао као Сектор за цивилну одбрану и припреме одбране који је стављао посебан акценат на обучавање становништва за потребе одбране земље. Органе руковођења системом цивилне одбране потребно је успоставити и на свим осталим нивоима државне организације, са чиме се слаже највише познавалаца предметне области (слика 4).

Слика 4 – Мишљење испитаника о потреби успостављања органа за руковођење системом цивилне одбране на свим нивоима државне организације

Поред спровођења обуке лица у резервном саставу, која нису одслужила војни рок, пажња Сектора (слика 5) била би усмерена и на пружање помоћи субјектима система одбране у обуци осталих категорија становништва. Сектор за ци-

²⁵ Милица Младеновић, Истраживање спроведено у оквиру израде докторске дисертације под називом „Развој система цивилне одбране Републике Србије у функцији смањења угрожености цивилног становништва и материјалних ресурса“. Истраживање је спроведено анкетним упитником на узорку од 67 испитаника, на основу чијих одговора је дошло до валидације резултата истраживања.

вилну одбрану и припреме одбране требало би да буде надлежан и за координацију послова заштите и спасавања с надлежним државним органима. Области деловања Сектора за цивилну одбрану, у којима су активно укључени грађани којима су оне познате, односиле би се на спровођење војне, радне и материјалне обавезе, као и послове мобилизације. Поновно успостављање овог сектора је од изузетног значаја за одбрану земље. Његови основни задаци би били:

- разрада предлога државне политике у области цивилне одбране и заштите становништва и територије у кризним ситуацијама и организација њеног спровођења и реализације у пракси;
- управљање системом цивилне одбране. Сектор би имао функцију координације делатности органа државне управе и органа локалне самоуправе у области цивилне одбране;
- остваривање функције контроле. Контролу у систему цивилне одбране Сектор треба да остварује с циљем да обезбеди да се органи извршне власти, органи локалне самоуправе и друге организације стриктно придржавају законодавних, нормативно-правних аката, норми, стандарда и правила у области цивилне одбране;
- спровођење превентивних мера усмерених на супротстављање изазовима, ризицима и претњама, на умањивање њихових размера и последица, као и на спровођење акција у току отклањања последица кризних ситуација;
- организовање адекватног система обучавања стручних кадрова за потребе цивилне одбране и обучавање становништва за активности цивилне одбране.

Слика 5 – Предлог организационе шеме Сектора за цивилну одбрану²⁶

²⁶ Обрада аутора – истраживање у оквиру израде докторске дисертације.

Систем цивилне одбране Републике Србије остварује своје место и улогу у комплексним политичким, економским, социјалним, безбедносним, техничко-технолошким и другим околностима, што значи да управљање њиме првенствено зависи од усклађености са стањем кључних чинилаца екстерног и интерног окружења и са потребама и могућностима државе.²⁷ Управљање системом цивилне одбране Републике Србије треба да буде део јединственог управљања системом одбране и да се спроводи на свим нивоима државне организације.

Закључак

У постојећој нормативно-правној регулативи не постоје одредбе које прецизно дефинишу управљање системом цивилне одбране, што значи да нема одговарајуће основе за развој овог система. Поред тога, непостојање прецизно одређених органа управљања повећава ниво угрожености цивилног становништва и материјалних ресурса, јер не постоји нормативно-правно дефинисана одговорност за њихову заштиту. У оквиру процеса формирања и имплементације система цивилне одбране мора се одредити посебан орган за руковођење цивилном одбраном у оквиру Министарства одбране. Такође, управљање системом цивилне одбране Републике Србије треба да буде део јединственог управљања системом одбране и да се спроводи и у оквиру државних органа, органа аутономних покрајина, органа јединица локалне самоуправе, привредних и других правних лица.

Систему цивилне одбране, као систему од кога зависи ефикасност одбране Републике Србије, мора се убудуће посветити много већа пажња, посебно на највишим нивоима државне организације. Решавање проблема управљања системом цивилне одбране је неопходан и хитан корак чијим се предузимањем омогућава функционисање и развој система и обезбеђује постизање постављених циљева система од којих, у конкретном случају, зависи целокупна национална безбедност.

Управљање системом одбране, према стратегијским одредбама, припада највишим носиоцима законодавне и извршне власти. Међутим, Стратегија одбране не уређује цивилну одбрану на истим основама као војну одбрану, не дефинише надлежност над системом и, самим тим, ни органе управљања, али се тумачењем и повезивањем одредби може закључити да су органи управљања системом одбране надлежни за управљање и системом цивилне одбране као његовим саставним делом. На основу анализе највиших стратегијских докумената може се закључити да се систем цивилне одбране Републике Србије налази у оквиру система националне безбедности и незаобилазни је део система одбране и у надлежности је државе и институција државе Србије. На основу тога може се рећи да је управљачки део система одбране истовремено и управљачки део система цивилне одбране. У стратегијским документима систем цивилне одбране је препознат као један од стубова одбране Републике Србије,

²⁷ Ненад Ковачевић, Стјепан Домјанчић, Митар Ковач, „Стратегијски менаџмент у војно-организационим системима”, *Војно дело* 3/2018, стр. 271.

па се намеће питање како се дошло у ситуацију да овај систем не постоји у пракси, ако је јасно да он представља део система одбране чији су управљачки органи прецизно одређени.

Литература

- [1] Barry Buzan, *People, states and Fear*, Harvester Press, New York, 1991.
- [2] *Staff organization and operations*, FM 101-5, US Army Headquarter, Department or the Army, 1999.
- [3] Бранко Бабић, Цивилна одбрана Републике Србије, *Војно дело*, 3/2012.
- [4] *Доктрина командовања у Војсци Србије*, Генералштаб ВС, Министарство одбране РС, 2016.
- [5] Ненад Ковачевић, Стјепан Домјанчић, Митар Ковач, Стратегијски менаџмент у војноорганизационим системима, *Војно дело* 3/2018.
- [6] Ненад Комазец, Светислав Шошкић, Љубинко Карапетровић, Цивилна одбрана и заштита у систему кризног менаџмента, *Безбедност за будућност – зборник радова*, Београд, 2016.
- [7] Лука Кастратовић, *Развој система цивилне одбране у Републици Србији – Нови модел*, Иновациони центар Факултета безбедности, Београд, 2015.
- [8] Љубомир Стајић, *Основи система безбедности*, ФЦО, Београд, 2005.
- [9] Марија Благојевић, Потребне за рedefинисањем сектора цивилне заштите, *НБП* – Београд, год. 12, број 1, 177–189, Београд, 2007.
- [10] Милица Младеновић, Планирање цивилне одбране у Републици Србији на стратегијском нивоу, *Зборник радова, Безбедност и кризни менаџмент – теорија и пракса*, Обреновац, 2018.
- [11] Радован Јовић, *Зборник Факултета цивилне одбране*, Београд, 2000.
- [12] Станислав Стојановић, Безбедност и изазови процеса глобализације, *Војно дело* 1/2005, Београд.
- [13] *Стратегија националне безбедности Републике Србије*, Службени гласник бр. 94/19
- [14] *Стратегија одбране Републике Србије*, Службени гласник РС бр. 97/2019.

Резиме

Систем цивилне одбране је по својој структури и организацији изузетно сложен систем који захтева стварање специфичних услова за његову изградњу и развој. За његово успостављање је првенствено неопходна одговарајућа стратешка, нормативна и планско-организациона основа. Читав систем цивилне одбране са свим његовим елементима мора почивати на прописаним, јасно дефинисаним, планираним и организованим активностима. Систем цивилне одбране Републике Србије суочава се са читавим спектром потенцијалних опасности које у датим условима захтевају енергично, планско и усмерено деловање. Обим и последице појава и догађаја који су довели до развоја овог система показују његову стратешку димензију, а њего-

ва улога долази до пуног изражаја у савременом свету препуном различитих извора, облика и носилаца претњи. Претње се манифестују кроз бројне изазове, ризике и претње безбедности, којима се, несумњиво, не могу супротставити само људски и материјални ресурси Војске Србије. Република Србија мора да развија своју цивилну одбрану према карактеристикама глобалног, регионалног и локалног окружења и својим унутрашњим приликама, могућностима и потребама. Систем цивилне одбране Републике Србије је стратешка компонента система националне безбедности. Намењен је заштити цивилног становништва и материјалних ресурса у свету, рату и ванредном стању. Последњих година је препозната потреба за свеобухватном реформом у оквиру јединственог система националне безбедности како би се обезбедила ефикасна примена функција задовољавања потреба ресурса војске, штедње цивилних ресурса и цивилних улога становништва и привреде. Цивилна одбрана Републике Србије, поред Војске Србије, представља један од темеља система одбране и требало би да буде најорганизованија снага друштва која пружа сву неопходну помоћ угроженом становништву и материјалну помоћ. С обзиром да се цивилна одбрана Републике Србије у пракси остварује уз бројне потешкоће, постоји потреба да се она доведе на ниво да може ефикасно да испуњава све своје обавезе и услове за изборе. Да би се то постигло, проблем управљања системом цивилне одбране мора бити решен јасно и недвосмислено око постојећег решења. Управљање системом цивилне одбране Републике Србије треба да буде део јединственог управљања системом одбране и да се спроводи у оквиру државних органа, органа аутономних покрајина, органа јединица локалне самоуправе, привреде и др. правна лица. У оквиру процеса формирања и имплементације система цивилне одбране Републике Србије потребно је одредити и јединствен орган за управљање цивилном одбраном у оквиру Министарства одбране. Прецизним одређивањем субјеката и начина управљања цивилна одбрана Републике Србије конституише се као хомоген, целовит и јединствен систем који успешно штити цивилно становништво и материјална средства. Систем цивилне одбране Републике Србије мора бити укључен у најзначајније аспекте одбране и заштите цивилног становништва и материјалних ресурса у миру и свим кризним ситуацијама. Поред тога, мора да обезбеди ангажовање свеобухватних људских ресурса земље и свих других потенцијала одбрамбених снага и истовремено испуњава све задатке кодекса међународног хуманитарног права. Сложеност функција система цивилне одбране и потреба његовог функционисања у миру, ванредном стању и рату захтевају ефикасност и ефективну организацију и прецизно дефинисане субјекте управљања.

Кључне речи: *менаџмент, цивилна одбрана, Република Србија, систем одбране*

© 2022 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

